
MONOGRAFIE PRAWNICZE

GWARANCJE PRAWNE
POKOJU SPOŁECZNEGO
W STOSUNKACH PRACY

ANDRZEJ MARIAN ŚWIĄTKOWSKI

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

ANDRZEJ MARIAN ŚWIĄTKOWSKI • GWARANCJE PRAWNE
POKOJU SPOŁECZNEGO W STOSUNKACH PRACY

Polecamy najnowsze publikacje z tego zakresu:

Wojciech Muszalski (red.)

KODEKS PRACY. KOMENTARZ, wyd. 9

Duże Komentarze Becka

Jerzy Wrątny

KODEKS PRACY. KOMENTARZ, wyd. 5

Komentarze Becka

Andrzej Marian Świątkowski

KODEKS PRACY. KOMENTARZ, wyd. 4

Komentarze Kodeksowe

Andrzej Marian Świątkowski

EKSTERYTORIALNE STOSUNKI PRACY

Monografie Prawnicze

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

GWARANCJE PRAWNE POKOJU SPOŁECZNEGO W STOSUNKACH PRACY

ANDRZEJ MARIAN ŚWIĄTKOWSKI

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2013

Wydawca: Dagna Kordyasz

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2013**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

ISBN 978-83-255-5645-7

ISBN e-book 978-83-255-5646-4

Spis treści

Wykaz skrótów	VII
Bibliografia	XIII
Wprowadzenie	LI
Część I. Konwencjonalna koncepcja stosunków pracy	1
Rozdział 1. Zbiorowe stosunki pracy jako trwały konflikt stron o przeciwstawnych interesach.....	1
Rozdział 2. Wolność organizowania akcji zbiorowych	7
Rozdział 3. Regulacja prawa do strajku	13
Rozdział 4. Ograniczenia wolności strajkowej/prawa do strajku	33
Rozdział 5. Układy zbiorowe pracy	39
Rozdział 6. Socjalistyczna koncepcja pokoju społecznego	49
Rozdział 7. Równowaga w zbiorowych stosunkach pracy	54
§ 1. Wolność strajkowania/prawo do strajku.....	54
§ 2. Wolność/prawo organizowania lokautu	59
§ 3. Równowaga środków nacisku	66
Rozdział 8. Istota zbiorowych stosunków pracy	70
Rozdział 9. Zmieniająca się rola państwa w zbiorowych stosunkach pracy	78
Rozdział 10. W kierunku ustanowienia trwałego pokoju społecznego w stosunkach pracy	87
Część II. Nowoczesna europejska koncepcja stosunków pracy	107
Rozdział 1. Dialog społeczny.....	107
Rozdział 2. Mechanizm prawny dialogu społecznego	113
Rozdział 3. Rodzaje dialogu społecznego	120
Rozdział 4. Efekty normatywne trójstronnego dialogu społecznego	125
Rozdział 5. Zmiana strategii dialogu społecznego	131
Rozdział 6. Ocena dialogu społecznego	141
Rozdział 7. Rewitalizacja Europejskiego Modelu Socjalnego	151
Rozdział 8. Zastosowanie zasady <i>good governance</i> w stosunkach pracy ...	166
Rozdział 9. Efektywność dialogu społecznego	178

Część III. Eklektyczny model stosunków pracy	189
Rozdział 1. Organizacje partnerów społecznych.....	189
§ 1. Interesy reprezentowane przez organizacje partnerów społecznych.....	189
§ 2. Autonomia organizacji partnerów społecznych	193
§ 3. Podstawy prawne związkowej reprezentacji interesów pracowników.....	195
§ 4. Różnice w prawnym uregulowaniu podstaw reprezentacji interesów partnerów społecznych	198
§ 5. Reprezentatywność jako przesłanka reprezentacji	201
§ 6. Reprezentowanie interesów pracowników przez niezwiązkowe organizacje przedstawicielskie i niereprezentatywne związki zawodowe	207
§ 7. Partner społeczny – zbiorowość pracowników jako podmiot zbiorowych stosunków pracy	223
§ 8. Prawo zbiorowości do zastrajkowania.....	226
§ 9. Dialog społeczny z udziałem pozarządowych organizacji przedstawicielskich demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego w sprawach dotyczących rozwiązywania transgranicznych sporów zbiorowych w Unii Europejskiej	230
Rozdział 2. Dialog społeczny	245
§ 1. Pojęcie i koncepcja prawna dialogu społecznego	245
§ 2. Przedmiot i formy prawne dialogu społecznego	251
§ 3. Poziomy dialogu społecznego	255
1. Dialog krajowy	255
2. Dialog regionalny	263
§ 4. Porozumienia jako rezultaty dialogu społecznego.....	264
§ 5. Efektywność prawnej regulacji dialogu społecznego	267
§ 6. Nadzór sądowy nad dialogiem społecznym prowadzonym przy wykorzystaniu presji.....	276
§ 7. Dialog społeczny ukierunkowany na zawarcie układu zbiorowego pracy	279
Zakończenie	281
Indeks rzeczowy	287

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

- dyrektywa Nr 96/71/WE ... dyrektywa Nr 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16.12.1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.Urz. UE L 18 z 21.1.1997 r., s. 1; wydanie specjalne PL 05/t. 2, s. 431)
- dyrektywa
Nr 2009/38/WE dyrektywa Nr 2009/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6.5.2009 r. w sprawie ustanowienia Europejskiej Rady Zakładowej lub trybu informowania pracowników i konsultowania z nimi w przedsiębiorstwach lub w grupach przedsiębiorstw o zasięgu wspólnotowym; wersja przekształcona (Dz.Urz. UE L 122 z 16.5.2009 r., s. 28)
- dyrektywa Nr 96/34/WE ... dyrektywa Rady Nr 96/34/WE z 3.6.1996 r. w sprawie porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez ogólne organizacje międzybranżowe: (UNICE) Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców, (CEEP) Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych oraz (ETUC) Europejską Konfederację Związków Zawodowych (Dz.Urz. UE L 145 z 19.6.1996 r., s. 4; wydanie specjalne PL 05/t. 2, s. 285)
- dyrektywa Nr 97/81/WE ... dyrektywa Rady Nr 97/81/WE z 15.12.1997 r. dotycząca Porozumienia ramowego w sprawie pracy w niepełnym wymiarze godzin (Dz.Urz. UE L 14 z 20.1.1998 r., s. 9; wydanie specjalne PL 05/t. 3, s. 267)
- dyrektywa Nr 99/70/WE ... dyrektywa Rady Nr 99/70/WE z 28.6.1999 r. dotycząca Porozumienia w sprawie pracy na czas określony (Dz.Urz. UE L 175 z 10.7.1999 r., s. 43; wydanie specjalne PL 05/t. 3, s. 368)
- EKS Europejska Karta Społeczna z 18.10.1961 r., tzw. traktat międzynarodowy Rady Europy (Dz.U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67 ze zm.)
- KartaPP Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej – proklamowana w Nicei 7.12.2000 r. (Dz.Urz. UE C Nr 364, s. 1), a następnie w Strasburgu 12.12.2007 r. (Dz.Urz. UE C Nr 303, s. 1; Dz.Urz. UE z 2010 r. C Nr 83, s. 389)

Wykaz skrótów

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
Kodeks karny z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta RP z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.) – nieobow.
KolejWojU	ustawa z 27.3.1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz.U. RP Nr 27, poz. 160) – nieobow.
KomRozjemRozp	rozporządzenie Prezydenta RP z 27.10.1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu (t.j. Dz.U. RP z 1937 r. Nr 39, poz. 313) – nieobow.
KomRozjemU	ustawa z 13.3.1937 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta RP z 27.10.1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu (Dz.U. Nr 30, poz. 226)
Konstytucja „kwietniowa”	ustawa zasadnicza z 23.4.1935 r. (Dz.U. Nr 30, poz. 227)
Konstytucja „marcowa”	ustawa zasadnicza z 17.3.1921 r. (Dz.U. Nr 44, poz. 267)
Konstytucja MOP	Konstytucja Międzynarodowej Organizacji Pracy z 9.10.1946 r. (Dz.U. z 1948 r. Nr 43, poz. 308 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
OchInPańDekret	dekret Prezydenta RP z 22.11.1938 r. o ochronie niektórych interesów państwa (Dz.U. Nr 91, poz. 623) – nieobow.
OrgPracU	ustawa z 23.5.1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. Nr 55, poz. 235 ze zm.)
PańSłużCywU	ustawa z 17.2.1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz.U. RP Nr 21, poz. 164) – nieobow.
PromocZatrudU	ustawa z 20.4.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 674 ze zm.)
PrSądPrRozp	rozporządzenie Prezydenta RP z 24.10.1934 r. – Prawo o sądach pracy (Dz.U. Nr 95, poz. 854 ze zm.)
PrzWpKZRozp	rozporządzenie Prezydenta RP z 27.10.1933 r. – Przepisy wprowadzające kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 599) – nieobow.

Wykaz skrótów

RobRozp	rozporządzenie Prezydenta RP z 16.3.1928 r. o umowie o pracę robotników; tzw. „dekret II” (Dz.U. Nr 35, poz. 324 ze zm.) – nieobow.
SamZaŹU	ustawa z 25.9.1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz.U. Nr 24, poz. 123 ze zm.)
SporyZbiorU	ustawa z 23.5.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. Nr 55, poz. 236 ze zm.)
TFUE	Traktat z 30.3.2010 r. o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Ur. UE C Nr 83, s. 89)
Traktat Lizboński	Traktat zmieniający Traktat Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z 13.12.2007 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569)
TrójstrKomU	ustawa z 6.7.2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz.U. Nr 100, poz. 1080 ze zm.)
TUE	Traktat z 7.2.1992 r. o Unii Europejskiej tzw. „Traktat z Maastricht” (Dz.Ur. UE C Nr 191, s. 1 ze zm.)
TWE	Traktat z 16.4.2003 r. ustanawiający Wspólnotę Europejską tzw. „Traktat Amsterdamski” (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 ze zm.)
UkZbiorU	ustawa z 14.4.1937 r. o układach zbiorowych pracy (Dz.U. Nr 31, poz. 242 ze zm.) – nieobow.
UmysłRozp	rozporządzenie Prezydenta RP z 16.3.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych; tzw. „dekret I” (Dz.U. Nr 35, poz. 323 ze zm.) – nieobow.
ZEKS	Zrewidowana Europejska Karta Społeczna z 3.5.1996 r.
ZwZawU	ustawa z 23.5.1991 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 ze zm.)
ZwZawU49	ustawa z 1.7.1949 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 41, poz. 293 ze zm.) – nieobow.
ZwZawU82	ustawa z 8.10.1982 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 1985 r. Nr 54, poz. 277 ze zm.) – nieobow.

2. Organy orzekające

SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

3. Publikatory

Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy

Wykaz skrótów

MoPr	Monitor Prawa Pracy
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna i Izba Pracy
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PS	Przegląd Sądowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

4. Inne skróty

art.....	artykuł
CEEP	Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych
dop.	dopisek
ETUC	Europejska Konfederacja Związków Zawodowych
itp.	i tym podobne (-a, -y)
lit.	litera
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
nast.	następna (-e, -y)
nieobow.	nieobowiązujący (-a, -e)
No, Nr	numer
np.	na przykład
<i>op. cit.</i>	<i>opus citatum</i>
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
pkt	punkt
por.	porównaj
poz.	pozycja
PRL	Polska Rzeczpospolita Ludowa
pt.	pod tytułem
r.	rok
red. (ed., eds.)	redakcja
RFN	Republika Federalna Niemiec
RP	Rzeczpospolita Polska
s.	strona (-y)
t.	tom

Wykaz skrótów

t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany (-a, -e)
UE	Unia Europejska
UNICE	Europejska Unia Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców
USA	Stany Zjednoczone Ameryki
ust.	ustęp
vol.	wolumen
w.	wiek
z.	zeszyt
zł	złotych (-e)
zm.	zmiana (-y)
zob.	zobacz
%	procent
§	paragraf

Bibliografia

- Adamczyk S.*, Europejski model społeczny i rola dialogu społecznego w jego rozwoju, <http://www.solidarnosc.org>
- Adinolfi A.*, The Implementation of Social Policy Directives Through Collective Agreements?, *Common Market Law Review* 1988, No. 25
- Adinolfi A.*, Admissibility of Action for Annulment by Social Partners and „Sufficient Representativity” of European Agreements, *European Law Review* 2000, vol. 25, No. 2
- Aliprantis N.*, La place de la convention collective dans la hiérarchie des normes, Paris 1980
- Alter K., Meunier-Aitsahalia S.*, Judicial Politics in the European Community. European Integration and the Path breaking Cassies the Dijon Decision, *Comparative Political Studies* 1994, vol. 26, No. 4
- Alter K.*, The European Court’s Political Power, *West European Politics* 1996, vol. 19
- Anderson C.J., Kaltenthaler K.C.*, The Dynamics of Public Opinion toward European Integration 1973–93, *European Journal of International Relation* 1996, vol. 2, No. 2
- Andronico A., Lo Faro A.*, The Open Method of Coordination, Fundamental Rights and the Theory of Governance, in De Schutter O., *Deakin S.*, Social Rights and Market Forces: Is the Open Coordination of Employment and Social Policies the future of Social Europe?, Bruxelles 2005
- Anioł W.*, Międzynarodowa polityka społeczna, Warszawa 1989
- Anioł W.*, Paradoxy globalizacji, Warszawa 2002
- Anioł W.*, Europejska polityka społeczna. Implikacje dla Polski, Warszawa 2003
- Antonmattéi P.H.*, Normes sociales européennes conventionnelles: les accords collectifs de niveau communautaire, in *Teyssie B.* (ed.), Les normes sociales européennes, Paris 2000
- Arbos X.*, Notes sur la crise de la régulation étatique, *Revue interdisciplinaire d’études juridiques* 1991, No. 26
- Arnulf A.*, The European Court and Judicial Objectivity: a Reply to Professor Hartley, *The Law Quarterly Review* 1996, vol. 112
- Aron R.*, Mémoires, Paris 1983
- Arrigo G., Casale G.* (eds.), Glossary of Labour Law and Industrial Relations, ILO, Geneva 2005
- Arrowsmith J., Sisson K., Marginson P.*, What Can Benchmarking Offer the Open Method of Coordination?, *Journal of European Public Policy* 2005, vol. 11, No. 2
- Attani J.*, C’était Francois Mitterrand, Paris 2005
- Auer P., Berg J., Coulibaly I.*, Is a stable workforce good for productivity?, *International Labour Review* 2005, vol. 144, No. 3
- Auer P., Gazier B.*, L’introuvable sécurité de l’emploi. Repensez la flexicurité, Paris 2006

- Auleytner J.*, Polityka społeczna czyli ujarznienie chaosu socjalnego, Warszawa 2002
- Baccaro L., Sang-Hoon Lim*, Pakty społeczne jako koalicje „słabych” i „umiarkowanych”: Irlandia, Włochy i Korea Południowa, *Dialog* 2008, Nr 3(20)
- Baker E.*, *Essays on Government*, Oxford 1951
- Baldwin R.*, Why Rules Don't Work, *The Modern Law Review* 1990, vol. 53, No. 3
- Baldwin R.*, The Limits of Legislative Harmonization, in *Harmonization and Hazard. Regulating Health and Safety in the European Workplace*, *Baldwin R., Daintith T.* (eds.), London 1992
- Baldwin R., Cave M.*, *Understanding Regulation: Theory, Strategy and Practice*, Oxford 1999
- Baldwin R., McCrudden C.* (eds.), *Regulation and Public Law*, London 1987
- Balme R., Chabanet D.*, Dialogue social européen et transformations des négociations collectives, *Politique européenne* 2001, No. 4
- Banks K.*, L'art. 118A, éléments dynamique de la politique sociale communautaire, *Cahiers de droit européen* 1983, No. 5–6
- Baran K., Świątkowski A.*, Węzłowe problemy odpowiedzialności karnej za strajk nielegalny, *Związkowy Biuletyn Prawno-Organizacyjny* 1987, Nr 3
- Baran K.W.*, Wolności związkowe i ich gwarancje w systemie ustawodawstwa polskiego, Bydgoszcz–Kraków 2001
- Baran K.W.*, *Zbiorowe prawo pracy. Komentarz*, Warszawa 2010
- Barav A.*, State Liability in Damages for Breach of Community Law in National Courts, *Yearbook of European Law*, Oxford 1997, vol. 16
- Barnard C.*, *EC Employment Law*, Chichester 1996
- Barnard C.*, The Social Partners and the Governance Agenda, *European Law Journal* 2002, vol. 8, No. 1
- Barnard C.*, *EC Employment Law*, fourth edn., Oxford 2012
- Barnard C., Deakin S., Morris G.S.* (eds.), *The Future of the Labour Law*, Liber Amicorum Bob Hepple QC, Oxford 2004
- Barthélémy J.*, Négociation collective au plan européen et intégration des accords dans les droits internes, *Notes Thomas* 2005, No. 12
- Basilien-Gainche M.L.*, Le lobbying européen: bénéfices et préjudices du fonctionnalisme dans l'optique communautaire, *Revue du Droit Public et de la Science Politique* 2004, No. 3
- Beal E.F., Wickersham E.D.*, *The practice of collective bargaining*, Homewood 1972
- Bednarski M.*, Dylematy polityki rynku pracy w Polsce u progu XXI wieku, [w:] *Praca i polityka społeczna w perspektywie XXI wieku*, (red.) *Czerniewska H., Stachurska-Marcińczak B.*, Warszawa 1998
- Bednarski M.*, Polskie przedsiębiorstwa wobec społecznych wyzwań okresu transformacji i akcesji do Unii Europejskiej, [w:] *Praca i polityka społeczna wobec wyzwań integracji*, (red.) *Balcerzak-Paradowska B.*, Warszawa 2003
- Bercusson B.*, Fundamental Social and Economic Rights in the European Community, in *Cassese A., Clapham A.* (eds.), *Human Rights and the European Community*, vol. II: *Methods of Protection*, Baden-Baden 1991

- Bercusson B.*, Maastricht: A Fundamental Change in European Labour Law, *Industrial Relations Journal* 1992, vol. 23
- Bercusson B.*, European Labour Law and Sectorial Bargaining, *Industrial Relations Journal* 1993, vol. 24, No. 4
- Bercusson B.*, The Collective Labour Law of the European Union, *European Law Journal*, 1995, vol. 1, No. 2
- Bercusson B.*, *European Labour Law*, London 1996
- Bercusson B.*, The Treaty of Amsterdam: Strengthening Social Dialogue and EC Labour Law, in *Gabaglio E., Hoffman R.* (eds.), *European Trade Union Yearbook* 1996, Brussels 1998
- Bercusson B.*, Democratic Legitimacy and European Labour Law, *Industrial Law Journal* 1999, vol. 28, No. 2
- Bercusson B.* (ed.), *European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights*, Brussels 2002
- Bercusson B.*, Conclusions, in *Bercusson B.* (ed.), *European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights*, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.*, The EU Charter of Fundamental Rights and the Constitution of the European Union, in *Bercusson B.* (ed.), *European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights*, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.* (ed.), *European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights*, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.*, *European Labour Law*, Cambridge 2009
- Bercusson B., Blanke T.* et al., *A Legal Frame for European Union Industrial Relations*, Brussels 1999
- Bercusson B., van Dijk J.J.*, The implementation of the Protocol and the Agreement on Social Policy of the Treaty on European Union, *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations* 1995, vol. 11, No. 1
- Berlin D.*, Interactions between the Lawmaker and the Judiciary within the EC, *Legal Issues of European Integration* 1992, No. 2
- Betten L.*, The Democratic Deficit of Participatory Democracy in Community Social Policy, *European Law Review* 1998, vol. 23, No. 1
- Betten L.*, The Role of Social Partners in the Community's Social Policy Law-Making: Participatory Democracy or Furthering the Interests of Small Elites, in *Engels Ch., Weiss M.* (eds.), *Labour Law and Industrial Relations at the Turn of the Century*, Liber Amicorum in Honour of Profesor Roger Blanpain, The Hague 1998
- Bieber R., Dehousse R., Pinder J. and Weiler J.H.H.* (eds.), 1992: One European Market?, Baden-Baden 1988
- Bieber R., Salomé I.*, Hierarchy of Norms in European Law, *Common Market Law Review* 1996, vol. 33
- Bieler A.*, European Integration and the Transnational Restructuring of Social Relations: The European of Labour as a Regional Actor, *Journal of Common Market Studies* 2005, vol. 43, No. 3
- Bieler A.*, *The Struggle for a Social Europe. Trade Unions and EMU in Times of Global Restructuring*, Manchester 2006

- Bieniek G., Brol J., Salwa Z.*, Ustawa o związkach zawodowych. Komentarz, Warszawa 1988
- Birnbaum P.*, Individual Action, Collective Action and Workers' Strategy, in *Birnbaum P. and Leca J.* (eds.), *Individualism. Theories and Methods*, Oxford 1990
- Bitsch M.T.*, Histoire de la construction européenne de 1945 à nos jours, 3rd edn., Brussels, 2001
- Black J.*, Constitutionalising Self-Regulation, *Modern Law Review* 1996, vol. 59, No. 1
- Black's Law Dictionary*, St. Paul, Minnesota 1983
- Blanpain R.*, Engels C. *European Labour Law*, III (edn.), Deventer 1995
- Blanpain R.*, Europe: Employment and Labour Policies, in *Scrittiti in onore di Giuseppe Federico Mancini*, Milan 1998, vol. I
- Blanpain R.*, European Works Councils: A Comparative Overview, *Bulletin of Comparative Labour Relations* 1998, vol. 32
- Blanpain R.* (ed.), *Multinational Enterprises and the Social Challenges of the XXIst Century*, *Bulletin of Comparative Labour Relations* 2000, vol. 37
- Blanpain R.*, In Search of a European Social Model (ESM): A Dream?, [w:] *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga Jubileuszowa prof. Tadeusza Zielińskiego*, Komitet redakcyjny: *Matey-Tyrowicz M., Nawacki L., Wagner B.*, Warszawa 2002
- Blanpain R.*, Involvement of Employees in the European Union. European Works Councils, The European Company Statute, Information and Consultation Rights, *Bulletin of Comparative Labour Relations* 2002, vol. 42
- Blanpain R.*, *European Labour Law*, 10th revised edn., Deventer 2006
- Blanpain R.*, *European Framework Agreements and Telework: Law and Practice, a European and Comparative Study*, The Hague 2007
- Blanpain R.*, *Introductory Remarks*, in *European Framework Agreements and Telework. Law and Practice, A European and Comparative Study*, (ed.) *Blanpain R.*, *Bulletin of Comparative Labour Relations*, vol. 62, The Hague, London, New York 2007
- Blanpain R.*, *The European Social Dialogue and Voluntary Framework Agreements*, in *European Framework Agreements and Telework. Law and Practice, A European and Comparative Study*, (ed.) *Blanpain R.*, *Bulletin of Comparative Labour Relations*, vol. 62, The Hague, London, New York 2007
- Blanpain R.*, *General Comments. Laval and Viking: Who Pays the Price?*, *Blanpain R., Świątkowski A.M.* (eds.), *Bulletin of Comparative Labour Relations*, vol. 69, The Hague, London, New York 2009
- Blanpain R., Hepple S., Sciarra S. and Weiss M.*, *Fundamental Social Rights: Proposals for the European Union*, Leuven 1996
- Blanpain R., Weiss M.* (eds.), *Changing Industrial Relations and Modernisation of Labour Law*, *Liber Amicorum in Honour of Professor Marco Biagi*, The Hague 2003
- Blanpain R., Windey P.*, *European Works Councils: Information and Consultation of Employees in Multinational Enterprises in Europe: the European Directive (94/45) of September 22, 1994*, Leuven 1994
- Blas L., Esther M.*, *Le cadre d'action des partenaires sociaux européens: panorama, mutations et enjeux à l'heure de la mondialisation*, *Droit social* 2006, No. 5

- Bloch J.*, Kodeks pracy. Ustawy, rozporządzenia, dekrety, orzecznictwo, komentarze, Warszawa 1936
- Bloom G.L., Northrup H.R.*, Economics of Labor Relations, Homewood 1969
- Blumann C., Dubouis L.*, Droit institutionnel de l'Union européenne, 2nd edn., Litec, Paris 2005
- Blunting Neoliberalism, Tripartism and Economic Reforms in the Developing World, (ed.) *Fraille L.*, ILO, 2010
- Boeri T., Brugiavini A., Calmfors L.*, The Role of Unions in the Twenty-First Century: A Report for the Fondazione Rodolfo De Benedetti, Oxford 2001
- Bogdandy A., Bast J.* (eds.), Principles of European Constitutional Law, Oxford 2006
- Bogg A., Dukes R.*, The European Social Dialogue: From Autonomy to Here, in Resocialising Europe in a Time of Crisis (eds.), *Countouris N., Freedland M.*, Cambridge 2013
- Bok D.C., Dunlop J.T.*, Labor and the American Community, New York 1970
- Boockmann B.*, Agenda Control by Interest Groups in EU Social Policy, Journal of Theoretical Politics 1998, vol. 10
- Borenfreund G.*, Propos sur la représentativité syndicale, Droit social 1988
- Borenfreund G.*, La représentation des salariés et l'idée de représentation, Droit social 1991
- Borenfreund G.*, Pouvoir de représentation et négociation collective, Droit social 1997
- Borkowska S.*, Negocjacje zbiorowe, Warszawa 1997
- Borkowska S.*, Rokowania zbiorowe, [w:] Zbiorowe stosunki pracy w Polsce w perspektywie integracji europejskiej, (red.) *Kozek W.*, Warszawa 1997
- Borkowska S.*, Partnerstwo społeczne w przedsiębiorstwie, [w:] Przedsiębiorstwo wobec wyzwań przyszłości, (red.) *Haffer M., Suchodół S.*, Toruń 1999
- Borkowska S.*, Wynagrodzenie godziwe, Warszawa 1999
- Borkowska S.*, Główne wyzwania wobec problemów pracy na przełomie wieków, [w:] Praca i polityka społeczna wobec wyzwań integracji, (red.) *Balcerzak-Paradowska B.*, Warszawa 2003
- Boruta I., Góral Z., Hajn Z.*, Komentarz do ustaw o związkach zawodowych, organizacjach pracodawców, zbiorowych sporach pracy, Łódź 1992
- Börzel T.*, European Governance. Markt, Hierarchie oder Netzwerk?, in *Folke G., Pernice I., Haltern U.* (eds.), Europawissenschaft, Baden-Baden 2005
- Börzel T., Chichowski R.A.* (eds.), The State of the European Union, vol. 6: Law, Politics, Society, Oxford 2003
- Branch A.*, The Evolution of the European Social Dialogue towards Greater Autonomy: Challenges and Potential Benefits, International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations 2005, vol. 21, No. 42
- Branch A., Greenwood J.*, European Employers: Social Partners? In *Compston H., Greenwood J.* (eds.), Social Partnership in the European Union, Palgrave, Houndmills 2001
- Brewster C., Teague P.*, European Community Social Policy. Its Impact on the UK, London 1989
- Briggs Ch.*, Lockout Law in Comparative Perspective: Corporatism, Pluralism and Neo-Liberalism, International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations, vol. 21

- Britz G., Schmidt M.*, The Institutionalised Participation of Management and Labour in Legislative Activities of the European Community: A Challenge to the Principle of Democracy under Community Law, *European Law Journal* 2000, vol. 6, No. 1
- Brodecki Z., Tomaszewska M.*, Tworzenie i stosowanie prawa pracy Unii Europejskiej, [w:] *Zatrudnienie i ochrona socjalne*, (red.) *Brodecki Z.*, Warszawa 2004
- Bronstein A.*, International and comparative labour law. Current challenges, Hampshire 2009
- Brosa J.*, Strajk w świetle prawa, *Głos Adwokatów* 1937
- Brouilled J., Rigaux M., Vandamme F.*, Le modèle européen: source ou moteur de la construction européenne, *Droit social* 2006, No. 12
- Brown K., Ridge S., Royer S., Waterhouse J.*, The Reality of Social Dialogue in a Virtual World. New Organizational Forms, New Social Actors and New Labour Relations, 14-th IIRA World Congress, Track I „Social Dialogue, economic freedom and industrial relations”, Lima 2006
- Brownsword R., Howells G. and Wilhelmsson T.* (eds.), *Welfarism in Contract Law*, Dartmouth, Aldershot 1994
- Brun A., Galland H.*, *Droit du travail. Métropole et territoires d'outre-mer*, *Droit commun et régimes spéciaux*, Paris 1958
- Brunn N., Flodgren B., Halvorsen M., Hydén H., Nielsen R.*, *The Nordic Labour Relations Model. Labour Law and Trade Unions in the Nordic Countries – Today and Tomorrow*, Dartmouth 1992
- Buchanan J.*, *The Limits of Liberty: between Anarchy and Leviathan*, Chicago 1975
- Buchanan J.M., Pöhl K.O., Curzon Price V. and Vibert F.*, *Europe's Constitutional Future*, London 1990
- Buchner-Jeziorska A.*, Rola państwa w stosunkach pracy, [w:] *Zbirowe stosunki pracy w Polsce w perspektywie integracji europejskiej*, (red.) *Kozek W.*, Warszawa 1997
- Büchs M.*, *New Governance in European Social Policy. The Open Method of Coordination*, London 2007
- Bücker A., Warneck W.* (eds.), *Reconciling Fundamental Social Rights and Economic Freedoms after Viking*, Laval and Rüffert, Baden-Baden 2011
- Budd J.W.*, *Labour Relations: Striking a Balance*, Boston 2005
- Burley A.M. and Mattli W.*, Europe before the Court: a Political Theory of Legal Integration, *International Organization* 1993, vol. 47
- Campbell J.*, Margaret Thatcher, vol. Two – The Iron Lady, London 2004
- Candela C.J.*, La bonne gouvernance comprise comme intégration des principes de légitimité, efficacité et justice, *Revue de Droit de l'Union européenne* 2005, No. 2
- Carlin F.*, The European Works Council Directive, *European Law Review* 1995, vol. 20, No. 1
- Castles F.G.*, *The Future of the Welfare State: Crisis Myths and Crisis Realities*, Oxford 2004
- Cawson A.* (ed.), *Organized Interests and the State: Studies in Meso-Corporatism*, London 1985

- Challenging Model of Industrial Relations in Eastern Europe and Russia, in *Labour Relations and Political Change in Eastern Europe*, (red.) *Thirkell, Scase J., Vickersaft R.*, London 1995
- Chamberlain N.W.*, *Collective bargaining*, New York–Toronto–London 1951
- Chazel F.* and *Commaille J.* (eds.), *Normes juridiques et régulation sociale*, Paris 1991
- Clark J.*, The Juridification of Industrial Relations: A Review Article, *Industrial Law Journal*, 1985, vol. 14, No. 1
- Clark J.* and *Hall M.*, The Cinderella Directive? Employee Rights to Information about Conditions Applicable to their Contract or Employment Relationship, *Industrial Law Journal* 1992, vol. 21, No. 2
- Clark J.* and *Wedderburn L.*, Juridification: a Universal Trend? The British Experience in Labour Law, in *Teubner G.* (ed.), *Juridification of Social Spheres*, Berlin 1987
- Clauwaert S.*, *Deinert O.*, A New Milestone in the EU Social Dialogue: The Telework Agreement – Its Interpretation and Implementation, in *Gabaglio E., Hoffmann R.* (eds.), *European Trade Union Yearbook 2002*, Brussels 2003
- Clauwaert S.*, 20 years of European Interprofessional Social Dialogue: Achievements and Prospects, *Transfer* 2011
- Clegg H.A.*, Pluralism in Industrial Relations, *British Journal of Industrial Relations* 1975, vol. 13, No. 3
- Clegg H.A.*, Otto Kahn-Freund and British Industrial Relations, in *Wedderburn L., Lewis R.* and *Clark J.* (eds.), *Labour law and industrial relations: building on Kahn-Freund*, Oxford 1983
- Cohen-Tanugi L.*, *Le droit sans l'Etat*, Paris 1985
- Colaïanni T.*, *European Works Councils: a Legal and Practical Guide: information and consultation of employees in multinational companies: what management needs to know before starting negotiations with the workforce*, London 1996
- Collins H.*, Against Abstensionism in Labour Law, in *Bell J.* and *Eekelaar J.* (eds.), *Oxford Essays in Jurisprudence*, Oxford 1987
- Collins H.*, The Productive Disintegration of Labour Law, *Industrial Law Journal* 1997, vol. 26, No. 4
- Commons J.*, *Legal Foundations of Capitalism*, New York 1968
- Compston H., Greenwood J.* (eds.), *Social Partnership in the European Union*, Houndmills 2001
- Cox A., Bok D.C.*, *Cases and materials on labor law*, New York 1969
- Craig P.*, Directives: Direct Effect, Indirect Effect and the Construction of National Legislation, *European Law Review* 1997, vol. 22
- Craig P.* and *Harlow C.* (eds.), *Lawmaking in the European Union*, London 1998
- Crouch C.*, *Trade Unions: the Logic of Collective Action*, Glasgow 1982
- Crouch C.*, *Industrial Relations and European State Traditions*, Oxford 1993
- Crouch C.* and *Marquand D.*, Re-inventing Collective Action, in *Reinventing Collective Action. From the Global to the Local*, Oxford 1995
- Crozier M.*, Le problème de la régulation dans les sociétés complexes modernes, in *Chazel F.* and *Commaille J.* (eds.), *Normes juridiques et régulation sociale*, Paris 1991